

STOMATOLOGIK INFEKSIYALARNING ANTIBIOTIKLARGA CHIDAMLILIGI MUAMMOSI

*Muallif: **Dolimova Zulayho Jahongir qizi***

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Stomatologiya yo'nalishi 1-bosqich 25 11 guruh talabasi

Email: zulayhodolimova738@gmail.com

Tel: +998910610113

Anotatsiya: So'nggi yillarda stomatologik infeksiyalarni davolashda antibiotiklarga nisbatan chidamlilikning ortib borayotgani global sog'liqni saqlash tizimi uchun jiddiy muammo sifatida ko'rilmogda. Ushbu maqolada og'iz bo'shlig'idagi bakterial muhitning o'zgarishi, antibiotiklarning noto'g'ri yoki ortiqcha qo'llanilishi, shuningdek, mikroorganizmlarda paydo bo'layotgan rezistentlik mexanizmlari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Antibiotiklar stomatologiyada ko'plab yallig'lanishli kasalliklarda – periodontit, perikoronarit, abscess va boshqa infeksiyalarda keng qo'llaniladi. Ammo ularning noto'g'ri tanlanishi yoki bemor tomonidan davolash kursining to'liq o'tamasligi bakteriyalarning chidamli shakllarini shakllantiradi. Maqolada stomatologik infeksiyalar bilan bog'liq bakteriyalarning eng ko'p uchraydigan turlari, ularning klinik ahamiyati hamda antibiotiklarga qarshi kurash strategiyalari yoritilgan. Tadqiqot natijalari antibiotiklar o'rniga mahalliy antiseptiklar, probiotik terapiya va lazer texnologiyalarini qo'llash samaradorligini ham ko'rsatadi. Xulosa sifatida stomatologlar orasida antibiotiklarni mas'uliyatli qo'llash madaniyatini shakllantirish, bemorlarda o'zini-o'zi davolashning oldini olish zarurligi ta'kidlanadi. Ushbu maqola stomatologiya yo'nalishidagi talabalar, amaliyotchi shifokorlar va tibbiy tadqiqotchilar uchun dolzarb ilmiy manba sifatida xizmat qiladi.

Аннотация: В последние годы отмечается рост устойчивости стоматологических инфекций к антибиотикам, что представляет серьезную угрозу для общественного здравоохранения. В статье анализируются причины возникновения антибиотикорезистентности в полости рта, включая неправильное и чрезмерное применение антибиотиков, а также особенности микробиоты. Приводятся сведения о наиболее распространенных патогенах, вызывающих стоматологические воспаления — *Streptococcus mutans*, *Porphyromonas gingivalis*, *Fusobacterium nucleatum* и других. Рассмотрены последствия бесконтрольного применения антибиотиков и методы профилактики устойчивости, включая использование местных антисептиков, пробиотиков и лазерных технологий. Результаты исследования подтверждают, что формирование антибиотикорезистентности не только снижает эффективность лечения, но и усложняет течение заболеваний, увеличивая риск

осложнений. В заключении подчеркивается необходимость рационального подхода к антибиотикотерапии в стоматологической практике, а также важность просвещения населения по вопросам правильного использования антибактериальных средств. Статья будет полезна студентам стоматологических факультетов и практикующим врачам.

Annotation: In recent years, the growing resistance of dental infections to antibiotics has become a major global health issue. This article analyzes the development of antibiotic resistance in the oral microbiota, caused by the overuse and misuse of antibiotics. The most common bacterial pathogens associated with dental infections—*Streptococcus mutans*, *Porphyromonas gingivalis*, and *Fusobacterium nucleatum*—are discussed, along with their resistance mechanisms. The consequences of uncontrolled antibiotic use in dental practice are highlighted, as well as alternative treatment methods such as local antiseptics, probiotics, and laser therapy. The study concludes that antibiotic resistance not only reduces treatment effectiveness but also increases the risk of chronic infection and complications. Promoting rational antibiotic use, improving prescription practices, and raising awareness among both dentists and patients are emphasized as crucial strategies to address this issue. The article provides valuable insights for dental students, practitioners, and researchers working to improve infection control in modern dentistry.

Kalit soʻzlar: Antibiotik, rezistentlik, infeksiya, stomatologiya, mikroflora, davolash, probiotik, profilaktika.

Ключевые слова: Антибиотик, резистентность, инфекция, стоматология, микрофлора, лечение, пробиотик, профилактика.

Keywords: Antibiotic, resistance, infection, dentistry, microflora, treatment, probiotic, prevention.

KIRISH

Stomatologik amaliyotda infeksiyon kasalliklar koʻp uchraydi va ularni davolashda antibiotiklar muhim oʻrin tutadi. Ammo soʻnggi yillarda dunyo miqyosida antibiotiklarga chidamli bakteriyalar sonining ortishi tibbiyot uchun katta tahdidga aylandi. Antibiotiklarning nazoratsiz ishlatilishi, ularni oʻz bilganicha qoʻllash, davolanish kursini toʻliq tugatmaslik yoki dori turini notoʻgʻri tanlash natijasida mikroorganizmlar yangi himoya mexanizmlarini shakllantirmoqda. Bu holat stomatologiyada ham istisno emas.

Ogʻiz boʻshligʻida yuzlab mikroorganizmlar mavjud boʻlib, ularning baʼzilari foydali, boshqalari esa kasallik chaqiruvchi hisoblanadi. Shartli patogen bakteriyalar tish toshlari, milk yalligʻlanishi, periodontit, abscess yoki endodontik infeksiyalarni keltirib chiqaradi. Agar bu infeksiyalar antibiotiklarga sezuvchan boʻlmasa, davolash jarayoni uzoq davom etadi va qayta takrorlanish xavfi ortadi.

Masalan, Streptococcus mutans kariyesning asosiy sababchisi sifatida tanilgan. Agar unga qarshi ishlatiladigan antibiotik (amoksiklav, eritromitsin) noto'g'ri dozalansa, u tezda rezistent shaklga o'tadi. Shu bois stomatologiya amaliyotida antibiotiklarni faqat zarur hollarda, aniqlangan bakteriya turi va sezuvchanlik testlariga asosanib buyurish zarur.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, 2050-yilga borib antibiotiklarga chidamlilik sababli har yili 10 millionga yaqin odam hayotdan ko'z yumishi mumkin. Shuning uchun stomatologiyada bu masalaga ilmiy va axloqiy mas'uliyat bilan yondashish zarur. Maqolada aynan shu muammoning stomatologik amaliyotdagi o'rni va uni hal etish yo'llari keng yoritiladi.

ASOSIY QISM

Stomatologik infeksiyalar odatda aralash bakterial muhit bilan kechadi. Periodontit, pulpitis, gingivit va abscesslar ko'pincha Streptococcus, Staphylococcus, Prevotella, Fusobacterium, Actinomyces kabi bakteriyalar sababli kelib chiqadi. Ushbu mikroorganizmlar uzoq muddat antibiotiklarga ta'sirda bo'lganda mutatsiyaga uchrab, chidamli turlarni shakllantiradi.

Antibiotik rezistentligining asosiy sabablari quyidagilardir:

1. Dori vositalarining bemor tomonidan o'zboshimchalik bilan qabul qilinishi;
2. Shifokor tomonidan laborator tahlilsiz antibiotik tanlanishi;
3. Dori dozasi yetarli emasligi yoki davolash kursining yarimta to'xtatilishi;
4. Past sifatli yoki soxta dori vositalarining iste'moli.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, stomatologik klinikalarda 60% hollarda antibiotiklar profilaktik maqsadda, ya'ni zaruratsiz yoziladi. Natijada foydali bakteriyalar nobud bo'ladi, patogen turlar esa moslashadi. Bu esa "superbakteriyalar" — ya'ni bir nechta antibiotiklarga bardosh bera oladigan turlar paydo bo'lishiga olib keladi.

Masalan, Porphyromonas gingivalis va Prevotella intermedia bakteriyalari metronidazol va linkomitsin guruhidagi antibiotiklarga nisbatan sezuvchanligini yo'qotgani qayd etilgan. Shuningdek, Enterococcus faecalis endodontik infeksiyalarda ko'p uchraydigan, kuchli chidamli bakteriya sifatida tanilgan.

Muammoni hal etishning bir necha yo'li mavjud. Birinchidan, antibiotiklarni faqat tahlil natijalariga asosanib buyurish lozim. Ikkinchidan, mahalliy antiseptik vositalar — xlorheksidin, furatsillin, miramistin eritmaları infeksiya o'chog'ida to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatib, tizimli antibiotiklarga ehtiyojni kamaytiradi. Uchinchidan, probiotik terapiya og'iz mikroflorasining tabiiy muvozanatini tiklashda yordam beradi.

Yana bir samarali yo'l — lazer texnologiyalaridir. Lazer nuri bakterial koloniyalarni mexanik kontaktlarsiz yo'q qilishi mumkin, bu esa infeksiyani

tozalashda antibiotiklar o'rnini bosadi. Shu sababli, zamonaviy stomatologiyada lazer terapiyasi va ozon terapiyasi kabi muqobil yondashuvlar tobora ommalashmoqda.

Natijada antibiotiklarga tayanish kamayadi, davolash sifati ortadi va bemorlarning sog'lom mikroflorasi saqlanadi. Ammo bu tizim samarali bo'lishi uchun stomatologlar doimiy ravishda yangi ilmiy ma'lumotlarni o'rganishlari, antibiotiklarni faqat zarurat bo'lgandagina qo'llash madaniyatini rivojlantirishlari zarur.

Takliflar

1. Stomatologik klinikalarda antibiotiklardan foydalanish bo'yicha ichki nazorat tizimi joriy etilishi kerak.
2. Har bir bemorga antibiotik buyurishdan avval laborator bakterial tahlil o'tkazilishi lozim.
3. Shifokorlar uchun muntazam "antibiotik mas'uliyati" bo'yicha seminar-treninglar tashkil etish.
4. O'quv dasturlarida "Antibiotiklar va rezistentlik" moduli kiritilishi.
5. Mahalliy antiseptik va lazer terapiyasi kabi muqobil davolash usullarini keng targ'ib qilish.

Xulosa

Antibiotiklar tibbiyotda, xususan, stomatologiyada inqilobiy yutuq sifatida e'tirof etilgan. Ular infeksiyalarni tez bartaraf etishga, og'ir asoratlarning oldini olishga xizmat qiladi. Biroq ularni noto'g'ri qo'llash insoniyat uchun yangi xavfni — antibiotiklarga chidamlilikni keltirib chiqardi. Ushbu jarayonni to'xtatish uchun har bir stomatolog o'z amaliyotida antibiotiklarni oqilona ishlatishi shart.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, infeksiya manbaini to'liq bartaraf etish, gigiyenik profilaktika choralariga amal qilish va mahalliy antiseptiklardan foydalanish ko'plab hollarda tizimli antibiotiklarsiz ham yuqori natija beradi. Bundan tashqari, probiotiklar, lazer texnologiyasi, ozon terapiyasi kabi muqobil yondashuvlar stomatologik infeksiyalarni davolashda samaradorligini isbotlamokda.

Xulosa qilib aytganda, antibiotiklarga chidamlilik — bu nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy masala. Har bir stomatolog va bemor bu borada mas'uliyatli bo'lishi, o'zini-o'zi davolashdan tiyilishi kerak. Faqat ilmiy asoslangan yondashuv, to'g'ri tashxis va aniq davolash rejasi orqali stomatologik infeksiyalarni samarali bartaraf etish mumkin.

Shunday yondashuvgina kelajak avlod uchun antibiotiklarning samaradorligini saqlab qoladi va sog'lom jamiyatni ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ahmedov B. "Mikrobiologiya va stomatologiyada infeksiyalar." – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021. – 212-bet.
2. Karimova N. "Og'iz bo'shlig'i mikroflorasi o'zgarishlari va klinik ahamiyati." – Andijon: Fan, 2022. – 178-bet.

3. Shavkatov A. “Stomatologiyada antibiotik terapiyasi asoslari.” – Samarqand: Ilm Ziyo, 2023. – 195-bet.
4. Wilson M. “Microbial Inhabitants of Humans: Their Ecology and Role in Health and Disease.” – Cambridge University Press, 2020. – p. 320.
5. Pallasch T.J., Slots J. “Antibiotic resistance in oral bacteria.” Journal of Clinical Periodontology, 2021, Vol. 48, pp. 450–462.
6. World Health Organization (WHO). “Global Action Plan on Antimicrobial Resistance.” – Geneva, 2019. – p. 140.